

Anonymizovaná verze

Překlad

C-536/23 -5

Věc C-536/23

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

22. září 2023

Předkládající soud:

Landgericht München I (Německo)

Datum předkládacího rozhodnutí:

21. září 2023

Žalobkyně a navrhovatelka v odvolacím řízení:

Spolková republika Německo

Žalovaná a odpůrkyně v odvolacím řízení:

Mutua Madrileña Automovilista

[omissis]

Landgericht München I (Německo)

[omissis]

Ve věci

Bundesrepublik Deutschland [omissis]

– Žalobkyně a navrhovatelka v odvolacím řízení –

[omissis]

proti

Mutua Madrileña Automovilista [omissis]

– Žalovaná a odpůrkyně v odvolacím řízení –

[*omissis*]

týkající se pohledávky

Landgericht München I (zemský soud Mnichov I, Německo) [*omissis*] vydává toto

Usnesení

Usnesení ze dne 4. května 2023 je za účelem opravy chyb v záhlaví a zjevných písařských resp. tiskových chyb podle § 319 odst. 1 ZPO opraveno a přeformulováno takto:

1. Řízení se přerušuje.
2. Soudnímu dvoru Evropské unie se předkládá následující předběžná otázka:

Musí být čl. 13 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ve spojení s čl. 11 odst. 1 písm. b) tohoto nařízení vykládán v tom smyslu, že dokonce i členský stát Evropské unie coby zaměstnavatel, který pokračoval ve vyplácení platu svého zaměstnance, který byl (dočasně) práceneschopný v důsledku dopravní nehody, a na něhož přešly nároky tohoto zaměstnance vůči společnosti, která je pojistitelem občanskoprávní odpovědnosti z provozu vozidla, jež se účastnilo této dopravní nehody, a která má sídlo v jiném členském státě, může jakožto „poškozený“ ve smyslu uvedeného ustanovení podat žalobu proti této pojišťovně k soudu místa bydliště práceneschopného zaměstnance, pokud je přímá žaloba přípustná?

Odůvodnění:

I)

Žalobkyně a navrhovatelka v odvolacím řízení (dále jen „žalobkyně“) jakožto zaměstnavatel státní zaměstnankyně poškozené při dopravní nehodě vůči žalované a odpůrkyni v odvolacím řízení (dále jen „žalovaná“) jakožto pojistiteli občanskoprávní odpovědnosti za škodu z provozu motorového vozidla druhého účastníka dopravní nehody na základě regresního nároku uplatňuje nároky na náhradu škody.

Dotčená státní zaměstnankyně má bydliště v Mnichově a působí jako spolková zaměstnankyně na územním pracovišti Deutsches Patent- und Markenamt (Německý úřad pro patenty a ochranné známky, Německo) v Mnichově. Německý úřad pro patenty a ochranné známky je vyšší spolkový orgán.

Dne 8. března 2020 měla státní zaměstnankyně nehodu, když se během dovolené na Mallorce při jízdě na svém jízdním kole srazila s pronajatým vozidlem, které mělo sjednáno pojištění občanskoprávní odpovědnosti u žalované a bylo řízeno německým řidičem s bydlištěm ve Francii. Z důvodu zranění, která v této souvislosti utrpěla, byla státní zaměstnankyně v době od 8. března 2020 do 16. března 2020 v pracovní neschopnosti.

Žalobkyně jí jakožto zaměstnavatel po dobu pracovní neschopnosti i nadále vyplácela plat, a to ve výši 1 432,77 eur, a dopisem ze dne 25. ledna 2021 u škodního zástupce žalované příslušného pro Německo, společnosti APRIL Financial Services AG, uplatnila nároky na náhradu takto vyplaceného platu. Tato společnost odmítla plnit a odůvodnila to tím, že dopravní nehoda byla zaviněna dotčenou státní úřednicí.

Žalobkyně proto u Amtsgericht München (okresní soud v Mnichově, Německo) podala žalobu na zaplacení částky ve výši 1 432,77 eura [omissis]. Žalovaná vznesený nárok odmítla a dále zpochybnila mezinárodní příslušnost soudu, u něhož byla podána žaloba. Amtsgericht München (okresní soud v Mnichově) žalobu následně rozsudkem ze dne 16. února 2022 zamítl pro nedostatek mezinárodní příslušnosti a v této souvislosti uvedl, že se žalobkyně nemůže dovolávat příslušnosti podle čl. 11 odst. 1 písm. b) a čl. 13 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení č. 1215/2012“), protože tato právní úprava musí být jakožto výjimka vykládána restriktivně a z abstraktně-typizujícího posouzení důvodnosti ochrany vyplývá, že žalobkyně coby stát nepotřebuje zvláštní ochranu poskytovanou těmito ustanoveními, a to tím spíše, že například v rámci penzijního a nemocenského pojištění plní rovněž funkce instituce sociálního pojištění. [omissis] [výklad týkající se vnitrostátního řízení]

Žalobkyně [omissis] proti tomuto rozsudku [omissis] podala odvolání [omissis][výklad týkající se vnitrostátního řízení]

Žalobkyně má za to, že Amtsgericht München (okresní soud v Mnichově) postupoval nesprávně, když odmítl svou příslušnost, protože správně se žalobkyně čl. 11 odst. 1 písm. b) a čl. 13 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 dovolat může. Na žalobkyni jakožto zaměstnavatele zaměstnankyně, která byla přímo poškozena při dopravní nehodě, na základě pokračujícího vyplácení platu ze zákona, přešly její nároky na náhradu škody vůči žalované. Tím je příslušnost soudů v místě bydliště poškozené založena i ve vztahu k zákonnému postupníkovi. Podle judikatury Soudního dvora (zejména rozsudku ze dne 20. července 2017, C-340/16) totiž právě není třeba provést konkrétní posouzení každého jednotlivého případu ani rozlišení na základě kritéria slabosti, nýbrž každý postupník, který nároky uplatňuje nikoli jako pojistitel nebo instituce sociálního zabezpečení, nýbrž jako zákonný postupník, který na základě subrogace vstoupil do postavení poškozeného, se v zájmu předvídatelnosti může obrátit i na soudy v místě bydliště poškozeného.

Žalobkyně navrhuje, aby předkládající soud

na základě odvolání žalobkyně zrušil rozsudek Amtsgericht München (okresní soud v Mnichově) [omissis] a uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku ve výši 1.432,77 eur společně s úroky z této částky ve výši základní úrokové sazby navýšené o pět procentních bodů ode dne podání žaloby,

[omissis]

[omissis] [podpůrné návrhové žádání]

Žalovaná navrhuje, aby předkládající soud

odvolání zamítl.

Žalovaná má za to, že z ochranného účelu čl. 11 odst. 1 písm. b) a článku 13 nařízení č. 1215/2012 vyplývá, že tohoto zvýhodnění se může dovolat pouze účastník řízení, kterého je ve vztahu k pojišťovně – konkrétně pojišťovně, u které bylo sjednáno pojištění občanskoprávní odpovědnosti –, vůči níž byl nárok uplatněn, z institucionálního hlediska třeba považovat za slabší subjekt. Soudní dvůr rozhodl, že v případě institucí sociálního pojištění ani osob, které vykonávají podnikatelskou činnost v oblasti pojišťovacího práva, tomu tak bez ohledu na jejich velikost není (rozsudky Soudního dvora ze dne 17. září 2009, C-347/08; ze dne 31. ledna 2018, C-108/17; ze dne 20. května 2021, C-913/19; a ze dne 21. října 2021, C-393/20). Takové z institucionálního hlediska slabší postavení však nelze přiznat ani členskému státu EU jakožto subjektu mezinárodního práva veřejného, a to tím spíše, pokud – stejně jako žalobkyně v projednávané věci – rovněž poskytuje dávky, které svou povahou odpovídají dávкам sociálního pojištění, a mimoto vykonává dohled nad pojišťovnami působícími na jeho území. Žalovaná má za to, že senát příslušný k projednání žaloby je jakožto odvolací soud podle článku 267 SFEU v každém případě povinen předložit Soudnímu dvoru otázku týkající se výkladu [unijního práva], a to zejména, pokud se v tomto ohledu hodlá odchýlit od rozhodnutí [Oberlandesgericht] Koblenz (zemský vrchní soud v Koblenzi, Německo, dále jen “OLG Koblenz“) ze dne 15. října 2012, sp. zn. 12 U 1528/11.

[omissis] [výklad týkající se vnitrostátního řízení]

II)

Je třeba řízení přerušit podle § 148 [Zivilprozessordnung (občanský soudní řád)] a na základě čl. 267 prvního pododstavce písm. b) a druhého pododstavce Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) Soudnímu dvoru předložit otázku formulovanou v bodě 2 výroku tohoto rozhodnutí. Odvolání žalobkyně je totiž přípustné a jeho opodstatněnost závisí na výkladu čl. 11 odst. 1 písm. b) a čl. 13 odst. 2 *nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí*

v občanských a obchodních věcech (nařízení č. 1215/2012), respektive na tom, zda je dána příslušnost soudu, u kterého bylo zahájeno řízení v prvním stupni.

1. Odvolání žalobkyně proti rozsudku Amtsgericht München (okresní soud v Mnichově) [omissis] je přípustné. [omissis] [upřesnění]
2. Opodstatněnost odvolání závisí na odpovědi na otázku, zda Amtsgericht München (okresní soud v Mnichově) postupoval správně, když odmítl svou příslušnost podle čl. 11 odst. 1 písm. b) a čl. 13 odst. 2 nařízení č. 1215/2012.

2.1. Unijní právní rámec v tomto ohledu zní následovně:

- Odůvodnění nařízení č. 1215/2012:

(15) Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná a měla by vycházet ze zásady, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného. Příslušnost by měla být na tomto základě vždy určitelná, kromě několika přesně vymezených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného spojovacího prvku. Sídlo právnické osoby musí být v nařízení samostatně vymezeno tak, aby společná pravidla byla přehlednější a zamezilo se sporům o příslušnost.

[...]

(18) Pokud se týče pojištění, spotřebitelských a pracovních smluv, měla by být slabší strana chráněna pravidly pro určení příslušnosti, která jsou pro ni příznivější než obecná pravidla.

- Článek 11 nařízení č. 1215/2012 stanoví:

1. Pojistitel, který má bydliště v některém členském státě, může být žalován:

a) u soudů členského státu, v němž má bydliště,

b) v jiném členském státě v případě žaloby podané pojistníkem, pojištěným nebo oprávněnou osobou u soudu místa bydliště žalobce, nebo

c) jedná-li se o spolupojistitele, u soudu členského státu, u kterého je žalován hlavní pojistitel.

2. Nemá-li pojistitel bydliště v žádném členském státě, avšak má v některém členském státě pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu, je s ním při sporech vyplývajících z jejich provozu jednáno tak, jako by měl bydliště v tomto členském státě.

- Článek 13 nařízení č. 1215/2012 stanoví:

1. Ve věcech pojištění odpovědnosti může být pojistitel žalován i u soudu, u něhož je podána žaloba poškozeného proti pojištěnému, pokud je to přípustné podle práva tohoto soudu.

2. Na žalobu, kterou poškozený podává přímo proti pojistiteli, se použijí články 10, 11 a 12, je-li taková přímá žaloba přípustná.

- 2.2. Podle čl. 13 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 může poškozený, který vůči pojistiteli uplatňuje přímý nárok, podat žalobu k soudu příslušnému podle článků 10 až 12 nařízení č. 1215/2012. Článek 11 odst. 1 písm. b) nařízení č. 1215/2012 zase umožňuje podat žalobu u soudu místa bydliště pojistníka, a tedy – díky odkazu uvedenému v čl. 13 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 – v místě bydliště poškozeného.

Žalobkyně – což je mezi účastnicemi řízení nesporné – vůči žalované jakožto pojistiteli občanskoprávní odpovědnosti z provozu vozidla druhého účastníka dopravní nehody uplatňuje nárok podle čl. 18 odst. 1 *nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy* (dále jen „nařízení Řím II“) ve spojení s čl. 7.1 odst. 2, článkem 1.1 a článkem 143 španělského *Ley sobre responsabilidad civil y seguro en la circulación de vehículos a motor* (zákon o občanskoprávní odpovědnosti a pojištění z provozu motorových vozidel), který jí vznikl na základě subrogace podle článku 19 nařízení Řím II ve spojení s § 76 [Bundesbeamtengesetz (zákon o spolkové veřejné službě)]. Žalobkyně totiž je – což je rovněž nesporné – zaměstnavatelem státní zaměstnankyně poškozené při nehodě a – což je opět nesporné – po dobu pracovní neschopnosti poškozené způsobené dané nehodou pokračovala ve vyplácení platu, a to ve výši 1 432,77 eura.

- 2.3. Rozhodující je tedy otázka, zda se žalobkyně, která podala žalobu na základě regresního nároku, který na ni přešel ze zákona, rovněž může dovolávat čl. 11 odst. 1 písm. b) a čl. 13 odst. 2 nařízení č. 1215/2012.

Pokud jde o pravidla pro určení příslušnosti, nařízení č. 1215/2012 – stejně jako nařízení (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 (dále jen „nařízení č. 44/2001“), které mu předcházelo, – vychází z těchto úvah zásadní povahy: Podle bodu 15 odůvodnění nařízení č. 1215/2012 mají být pravidla pro určení příslušnosti vysoce předvídatelná a mají vycházet ze zásady, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného. Podle bodu 18 uvedených bodů odůvodnění má být slabší strana, pokud se týče pojištění, spotřebitelských a pracovních smluv, chráněna pravidly pro určení příslušnosti, která jsou pro ni příznivější než obecná pravidla.

- 2.4. Soudní dvůr již v této souvislosti stanovil hlavní zásady s cílem učinit zadost jednak ochraně slabší strany, které má být dosaženo na základě článků 10 až 13 nařízení č. 1215/2012 (respektive stejně znějících ustanovení nařízení

č. 44/2001, která jim předcházela), a jednak vyžadované předvídatelnosti, pokud jde o příslušný soud, a to, pokud je předkládajícímu soudu známo, ve třech rozhodnutích ze dne 17. září 2009 (C 347/08), ze dne 20. července 2017 (C 340/16) a ze dne 31. ledna 2018 (C 106/17):

Podle Soudního dvora není třeba chránit všechny osoby, které samy vykonávají podnikatelskou činnost v odvětví pojišťovnictví, ať již jako pojistitelé nebo jako instituce zákonného sociálního pojištění (rozsudek ze dne 17. září 2009, C-347/08) či jako postupník vyvíjející podnikatelskou činnost [v oblasti vymáhání pohledávek] (rozsudek ze dne 31. ledna 2018, C-106/17), a proto při volbě forum actoris nepožívají ochrany, kterou poskytují články 10 a násl. nařízení č. 1215/2001, a to bez ohledu na to, zda jednají s obdobnou tržní, respektive hospodářskou silou jako žalovaná pojišťovna.

Naproti tomu všechny osoby, které nevykonávají podnikatelskou činnost v oblasti pojišťovnictví, nýbrž žalobu podaly na základě práva, které na ně přešlo například v rámci dědické posloupnosti nebo z důvodu pokračování ve vyplácení mzdy, je třeba považovat za „poškozené“ ve smyslu čl. 13 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 a požívají výsady forum actoris stanovené v článku 10 a následujících nařízení č. 1215/2012. Opět tomu tak je, aniž by bylo nutné v každém jednotlivém případě přezkoumávat důvodnost ochrany dané osoby. Soudní dvůr v této souvislosti uvedl (rozsudek ze dne 20. července 2017, C 340/16, bod 34 a násl.):

„Jak kromě toho uvedl předkládající soud ve svém předkládacím rozhodnutí, posuzovat v každém jednotlivém případě otázku, zda lze zaměstnavatele pokračujícího ve vyplácení platu považovat za ‚slabší stranu‘, aby mohl spadat pod pojem ‚poškozený‘ ve smyslu čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001, by znamenalo riziko právní nejistoty a bylo by v rozporu s cílem uvedeného nařízení, který je uveden v bodě 11 odůvodnění tohoto nařízení, a sice že pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná.

Je tedy třeba mít za to, že na základě čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001 se mohou zaměstnavatelé, na které přešly nároky jejich zaměstnanců na náhradu škody, jakožto osoby, kterým byla způsobena škoda, dovolávat zvláštních pravidel příslušnosti stanovených v člancích 8 až 10 tohoto nařízení bez ohledu na svoji velikost a právní formu.

Zaměstnavatel, na kterého přešly nároky jeho zaměstnance na základě pokračujícího vyplácení platu tomuto zaměstnanci po dobu jeho pracovní neschopnosti a který z téhož důvodu podal žalobu na náhradu škody, již utrpěl zaměstnanec, může být považován za slabší stranu než pojistitel, kterého žaloval, a tudíž za osobou, která požívá možnosti podat tuto žalobu k soudům členského státu, v němž má sídlo.

Z toho vyplývá, že zaměstnavatel, na kterého přešly nároky jeho zaměstnance – poškozeného z dopravní nehody, jemuž nadále vyplácel plat, může jakožto ‚poškozený‘ žalovat pojistitele vozidla zúčastněného na této nehodě u soudů členského státu, v kterém má sídlo, pokud je přímá žaloba přípustná.

[...]

Z výše uvedeného vyplývá, že čl. 9 odst. 1 písm. b) nařízení č. 44/2001 ve spojení s čl. 11 odst. 2 tohoto nařízení musí být vykládán v tom smyslu, že zaměstnavatel usazený v prvním členském státě, který pokračoval ve vyplácení platu svému zaměstnanci v době jeho nepřítomnosti v důsledku dopravní nehody a na něhož přešly nároky tohoto zaměstnance vůči společnosti, která je pojistitelem občanskoprávní odpovědnosti z provozu vozidla, jež se účastnilo této dopravní nehody, a která má sídlo v druhém členském státě, může jakožto ‚poškozený‘ ve smyslu posledně uvedeného ustanovení podat žalobu proti této pojišťovně k soudům prvního členského státu, pokud je přímá žaloba přípustná.“

Vzhledem k tomu, že tyto výjimky ze zásady příslušnosti soudu žalovaného však zároveň mají povahu výjimky a musí být vykládány restriktivně, nelze je rozšiřovat na osoby, u nichž tato ochrana není důvodná (rozsudky Soudního dvora ze dne 31. ledna 2018, C 106/17, bod 41; a ze dne 20. května 2021, C 913/19, bod 39). Ačkolí pro účely použití článků 10 a násl. nařízení č. 1215/2012 sice zpravidla není třeba provést konkrétní individuální posouzení a zvážení strukturální slabosti, respektive důvodnosti ochrany, má Soudní dvůr za to, že rovnováha ve smyslu těchto ustanovení však přinejmenším obecně neexistuje, pokud se žaloba netýká pojistitele, vůči kterému je jak pojištěného, tak i poškozeného třeba považovat za slabší stranu (rozsudek Soudního dvora ze dne 9. prosince 2012, C-708/20, bod 33).

2.5. V důsledku toho lze na jednu stranu dospět k závěru, že při uplatňování článků 10 a násl. nařízení č. 1215/2012 je prováděno abstraktně-zobecnující posouzení důvodnosti ochrany, na jehož základě je v rámci určitých kategorií případů – a v rámci těchto kategorií pak bez ohledu na konkrétní slabost, respektive důvodnost ochrany ve vztahu k pojistiteli, vůči němuž je uplatňován nárok – třeba uznat (a to v případě zákonného postoupení u dědiců a zaměstnavatelů), nebo odmítnout (a to v případě institucí sociálního pojištění nebo postupníků vykonávajících podnikatelskou činnost v oblasti pojišťovnictví) důvodnost ochrany. Na druhou stranu však právě tato kategorizace naznačuje, že díky typizovanému posuzování lze dostatečně zohlednit požadavek předvídatelnosti, jak je formulován v bodě 15 odůvodnění, a zároveň zůstává prostor pro zachování výjimečné povahy [daných ustanovení].

Z tohoto důvodu OLG Koblenz ve svém rozsudku ze dne 15. října 2021 (sp. zn. 12 U 1528/11) odmítl názor, že příslušnost pro projednání žalob spolkové země členského státu lze založit na čl. 9 odst. 1 písm. b) a čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001, které v tomto ohledu mají stejný normativní obsah jako čl. 11 odst. 1 písm. b) a čl. 13 odst. 2 nařízení č. 1215/2012, s odůvodněním, že [spolková] země Spolkové republiky Německo není ve vztahu k pojistiteli odpovědnosti z provozu vozidla slabší nebo, pokud jde o právo, méně zkušená, než pojistitel a že její postavení lze přirovnat k postavení instituce sociálního pojištění.

Naproti tomu Soudní dvůr v rozhodnutí (ze dne 20. července 2017, C-340/16), které již bylo citováno výše, uznal příslušnost pro žaloby provozovatele nemocnice, který má veřejnoprávní povahu, jakožto zaměstnavatele, které byly na základě zákonné subrogace podány z důvodu pokračování ve vyplácení platu jeho zaměstnance; v případě veřejnoprávní korporace, která byla žalobcem v uvedené věci, se však nejednalo o spolkovou zemi, a už vůbec ne dokonce o členský stát Evropské unie, a zdá se, že právě kritérium subjektivity přiznané v oblasti mezinárodního práva veřejného lze abstraktně posoudit do té míry, že lze dostát požadavku předvídatelnosti příslušnosti.

3. S ohledem na výše uvedené je při rozhodování o odvolání žalobkyně klíčová otázka, zda lze čl. 11 odst. 1 písm. b) a čl. 13 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 přes jejich povahu výjimky vykládat v tom smyslu, že dokonce i členský stát coby zaměstnavatel, který pokračoval ve vyplácení platu svého zaměstnance, který byl (dočasně) práceneschopný v důsledku dopravní nehody, a na něhož přešly nároky tohoto zaměstnance vůči společnosti, která je pojistitelem odpovědnosti z provozu vozidla, jež se účastnilo této dopravní nehody, a která má sídlo v jiném členském státě, může jakožto „poškozený“ ve smyslu uvedeného ustanovení podat žalobu proti této pojišťovně k soudu místa bydliště práceneschopného zaměstnance, pokud je přímá žaloba přípustná. Výklad [unijního] nařízení je tedy předmětem sporu mezi účastnicemi řízení a má klíčový význam pro rozhodnutí o odvolání.

V souladu s tím je o výklad na základě článku 267 SFEU třeba požádat Soudní dvůr Evropské unie, a to v rámci řízení o rozhodnutí o předběžné otázce uvedené v bodu 2 výroku tohoto rozhodnutí.

[omissis]